

גזרו טומאה זו ברגל הוא רק מפני "שמחת יו"ט" (אבל לא שהוא טהור בעצם). אבל גם פירוש זה קשה להעמיס בדברי הרמב"ם, שסתם וכתב "טומאת ע"ה ברגל כטהרה כו' שכל ישראל חברים כו' מפני שהכל מטהרין עצמן כו'", ופשטות משמעות לשונו, שזהו טעם ע"ז שאין טומאת ע"ה ברגל, ולא רק שלילת טומאת מת (ובפרט שהרמב"ם לא הזכיר כאן טומאת מת). ועוד: גם לפי ביאור זה העיקר חסר מן הספר, דהנ"ל להרמב"ם לפרש הטעם שהפקיעו חכמים טומאת ע"ה ברגל ("משום שמחת יו"ט").

[ובפרט שלעיל³⁸ בדין שבירושלים נאמנים ע"ה על כלי חרס, פירוש הרמב"ם הטעם "ומפני מה הקלו בהם מפני שאין עושין כבשונות בירושלים", ולמה לא פירש גם בנדו"ד הטעם לקולא זו (מפני שמחת יו"ט)].

ה. ויובן זה בהקדים החילוק בין הבבלי והירושלמי (שהובא לעיל ס"ב) - שבבבלי הובא הכתוב "ויאסף גו' כאיש אחד חברים", ובירושלמי - הכתוב "כעיר שחברה לה יחדיו".

ויש לעיין בטעם שהביא הבבלי הכתוב ד"ויאסף גו' כאיש אחד חברים", שמדבר בגבעה (ואינו שייך לזמן הרגל³⁹) - ולא הכתוב שהובא בירושלמי שמדבר בירושלים (ששם עולים לרגל⁴⁰).

ויש לומר, שיש חילוק בין ב' הדרשות בעצם טעם וסיבת הדין⁴¹: להירושלמי עיקר הטעם שכל ישראל

(37) כ"ה לי הירושלמי חגיגה שם (ה"ז) בטעמו של ר"י שהפותר את חביתו יגמור (ש"התירו סופו מפני תחלתו שאם אומר את לו שלא יגמור אף הוא אינו פותר... ממעט בשמחת הרגל").

(38) פ"יא ה"ה בסופה (מחגיגה כו, א).

(39) להעיר מחדא"ג חגיגה שם

(40) וראה מה שתי' בשיח יצחק לחגיגה שם ד"ה מה"מ.

(41) וכבר העירו דב' הדרשות הן דריב"ל.

חברים ברגל הוא מפני שצמצאים בירושלים (בשביל עלי' לרגל). ולפ"ז י"ל, שטעם הדין הוא, דכשם שיש דברים שמחמת חומרתן אפילו ע"ה נוהרים בהם (כמו טהרת פרה, ויין ושמן של נסכים), עד"ז בנוגע לעיר ירושלים ("בשעה ששם עלו שבטים"), דכיון ששם הוא ביהמ"ק ומקום אכילת קדשים, לכן נוהרים שם ביותר⁴² [ולכן קס"ד "מעשה אפילו בשאר ימות השנה" (שכל השנה כולה יש לע"ה דין חבר בירושלים)], ולמדן מקרא "בלבד בשעה ששם עלו שבטים", דרק אז נוהרים ביותר].

משא"כ להבבלי שהביא קרא ד"ויאסף גו' המדבר בגבעה, אין זה מצד קדושת העיר ירושלים, אלא מפני ענין אסיפת בני⁴³, ד"רגל⁴⁴ שעת אסיפה הוא" (וכמפורש ברש"י⁴⁵ "בכל זמן שישראל נאספים למקום אחד קרי להו חברים" - לאו דוקא האסיפה בירושלים⁴⁶).

ובהסברת הדבר י"ל, דכאשר "ישראל נאספים למקום אחד" מתבטלת מציאות היחיד ויש כאן רק מציאות הציבור, ואין דנים כל יחיד ויחיד בפ"ע אלא דנים את הציבור (ו(דין) היחיד נגרר אחרי הציבור). וזהו הפרוש ש"הכתוב עשאן כולן חברים", דכאשר כל ישראל נאספים יחד, חל על הציבור כולו גדר דחבר, שהציבור דישראל

(42) להעיר מהירושלמי לא הביא הטעם (שבבבלי) שבירושלים נאמנים כל השנה על הקודש - "שאין עושין כבשונות בירושלים". ואולי י"ל שהקרא ד"עיר שחברה לה יחדיו" הוא טעם גם על דין זה במשנה שם (וההמשך "בשעה ששם עלו שבטים" הוא טעם שברגל נאמנים על הכל).

(43) ראה גם גליוני הש"ס (להרי ענג"ל) חגיגה שם. - וראה שם, שעפ"י מתורץ ד"אין כוונת הגמ' כאן להוציא המקרא מפשוטו.. רק הכוונה שפיר כפשוטה שכל ישראל מחברים יחד כאיש אחד" [אלא שהוא מפרש ש"מפאת ענין הציבור עצמו מחברים כאיש אחד ברגל לכן גם ע"ה מקבלים אז ענין החבירות מן החברים ע"י חיבורם עמהם". ע"ש. וראה לקמן בפנים].

(44) לי רש"י חגיגה שם. ועד"ז ברש"י נדה שם.

(45) נדה שם.

(46) ולכאורה עפ"י הדין דכל ישראל חברים אינו רק ברגל אלא, בכל זמן שישראל נאספים למקום אחד. וראה לקמן הערה 48.

הם בגדר "חברים".

וזהו שכתב הרמב"ם "טומאת עם הארץ ברגל כטהרה היא חשובה, שכל ישראל חברים הן ברגלים", דחל על הציבור ("כל ישראל") גדר דחבר.

ועפ"י יש לומר שזוהי גם כוונת הרמב"ם בדבריו "מפני שהכל מטהרין עצמן ועולים לרגל": אין כוונתו שכל יחיד ויחיד בודאי טיהר עצמו מכל טומאתו מכל וכל, אלא עיקר כוונתו "שהכל - הציבור כולו - מטהרין עצמן"⁴⁷ [ולכן שינה מלשוננו לעיל גבי דין נאמנות ע"ה על התרומה בשעת הגיתות והבדים - "מפני שכל העם מטהרין עצמן וכליהן וכתב "שהכל" כי שם כוונתו שכל העם, כל יחיד ויחיד מטהר עצמו וכליו, משא"כ כאן]; וטהרה זו היא בשייכות לעלי לרגל - "ועולים לרגל" - היינו שנאספים למקום אחד⁴⁸ ולכן הם ציבור אחד שחל עליו גדר ודין "חבר".

ועפ"י מובן הטעם שאחר הרגל טמא למפרע, כי זה שע"ה יש לו דין חבר בעת הרגל הוא רק להיותו אחד מן הציבור, שמצד הגדר דחבר שחל על כללות הציבור חל גם עליו דין חבר (וי"ל שזהו ע"ד הדין דטומאה דחוי בציבור), אבל אחרי הרגל, כשבטל

(47) אלא שיש לומר, שיש חילוק דעות בין לי רש"י הנ"ל ושיטת הרמב"ם: מפרש"י משמע שפעולת האסיפה היא שעושה אותם ל"חברים" (גם אם אינה קשורה בענין הדורש טהרה); משא"כ להרמב"ם משמע שהוא משום שהציבור מטהרים עצמם, שברגל הציבור (בכללותו) הוא במצב של טהרה. בסגנון אחר קצת: להרמב"ם, זה, "שהכל מטהרין עצמן" פועל דין ציבור.

(48) ע"פ המבואר בהערה הקודמת י"ל באו"א קצת - שכוונת הרמב"ם ב"ועולין לרגל" היא רק לבאר סיבת הטהרה, שהיא בשביל עלי לרגל, אבל אין דין חבר תלוי באסיפה בפועל.

ועפ"י י"ל עוד יותר, שלהרמב"ם הדין דכל ישראל חברים חל על כל ישראל בכ"מ שהם - גם אלו הפטורים מעלי לרגל (ודלא כצפ"ע הלי נזירות פ"ב הי"ט. ע"ש. וראה גם שו"ת צפ"ע ווארשא סלק"ח אות ד') - דכיון שהציבור מטהר עצמו, חל על הציבור כולו דין "חבר".

ומתורץ דיוק לשון הרמב"ם שלא הזכיר בפירוש שדין זה הוא רק בירושלים [בפשטות לי המשנה, ובירושלים נאמנן על הקודש, ובשעת הרגל אף על התרומה], שקאי על ירושלים, משא"כ ברמב"ם שבהלכה שלפניו לא איירי בירושלים דוקא, הו"ל לפרש "ירושלים", אף שיי"ל שלא הוזהר לפרש כיון שכי, "ועולין לרגל" - כי להרמב"ם דין זה אינו רק בירושלים. וכ"כ בערוך השולחן העתיד סקכ"א (אות ג-ד). ועוד.

גדר חבר שהי' חל על הציבור, שוב דנים כל יחיד בפ"ע ומה שגזע ברגל טמא למפרע.

ו. ויש לבאר זה ע"ד הרמז והמוסר, ע"פ מ"ש⁴⁹ "השוכן אתם בתוך טומאתם", "אע"פ שהם טמאים שכינה ביניהם⁵⁰ - דכאשר ישראל נאספים יחד, עד שמתאחדים יחד ונעשים מציאות אחת של ציבור, אזי הקב"ה נמצא עמם, ועוד זאת - באופן של "שוכן", "על שם ששוכנת ומתלבשת"⁵¹, היינו שהשכינה מתלבשת בתוך כל אחד ואחד מישראל גם בהיותם במצב ד"טומאתם". ובפנימיות הענינים יש להוסיף:

מבואר במ"א דזה שרק ישראל הם מציאות אחת של ציבור⁵², הוא לפי שיש ענין בנפש כל איש ישראל, שהוא בשווה ממש אצל כל ישראל, מקטן שבקטנים עד לגדול שבגדולים (והוא למעלה מהתחלקות לגמרי⁵³);

וענין זה הוא בחי' "יחידה" שבנפש, מלשון "יחיד", לפי שענינה הוא שהיא מיוחדת בו ית', בתכלית ההתאחדות, ומחמת ה"יחידה" הרי כל ישראל הם כמו נקודה אחת ויחידה.

וזהו גם הטעם ד"כל זמן שישראל נאספים למקום אחד קרי להו חברים"⁵⁴, דכאשר ישראל מתאחדים יחד, באחדות גמורה (מציאות של ציבור), מתגלה בהם היחידה, ומצד זה הם למעלה מכל ענין של טומאה, דענין הטומאה יכול לנגוע רק בכוחות הגלויים של איש ישראל, אבל לא בבחי' יחידה⁵⁵, ולכן מצב זה של אסיפה ברגל - "כל ישראל חברים".

(משיחת כ"ף מרחשון תשמ"ו)

(49) אחרי טו, טז.

(50) רש"י שם.

(51) תניא פמ"א (נז, ב). ועוד.

(52) משא"כ בב"נ - נזיר סא, ריש ע"ב. וראה

צפ"ע מהד"ת יג, ב. ועוד.

(53) ראה לקו"ש ח"ט ע' 112. ח"ל ע' 217 ואילך. ועוד.

(54) לי רש"י נדה שם. וראה לעיל הערה 47.

(55) ראה, "היום יום" יא שבט. קונטרס ענינה של תורת החסידים ס"א. ועוד.